

Sygn. akt IV CZ 4/18

POSTANOWIENIE

Dnia 15 lutego 2018 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Zbigniew Kwaśniewski (przewodniczący)

SSN Maria Szulc

SSN Roman Trzaskowski (sprawozdawca)

w sprawie z wniosku E. Spółki Akcyjnej w G.
przy uczestnictwie [...] o stwierdzenie zasiedzenia służebności gruntowej o treści
odpowiadającej służebności przesyłu,
po rozpoznaniu na posiedzeniu niejawnym w Izbie Cywilnej
w dniu 15 lutego 2018 r.,
zażalenia uczestników postępowania M. L. i I. D.
na postanowienie Sądu Okręgowego we W.
z dnia 2 marca 2017 r., sygn. akt I Ca .../16,

**oddala zażalenie, pozostawiając rozstrzygnięcie o kosztach
postępowania zażaleniowego w orzeczeniu kończącym
postępowanie w sprawie.**

UZASADNIENIE

Wnioskodawca E. S.A. w G. domagał się stwierdzenia, że Skarb Państwa ewentualnie wnioskodawca nabył przez zasiedzenie służebności gruntowe o treści odpowiadającej służebności przesylu, umożliwiające korzystanie z urządzeń przesylowych i instalacji elektroenergetycznych wchodzących w skład linii elektroenergetycznych 15kV i 0,4 kV, obciążające nieruchomości położone w miejscowości C., oznaczone w ewidencji gruntu jako działki 242/1 i 287/1, dla których przy Sądzie Rejonowym w R. prowadzone są księgi wieczyste [...] oraz nieruchomości położone w miejscowości P., oznaczone jako działki nr 2 i 89/1, dla których przy Sądzie Rejonowym w R. prowadzone są księgi wieczyste [...].

Postanowieniem z dnia 23 czerwca 2016 r. Sąd Rejonowy w R. oddalił wniosek oraz orzekł o kosztach postępowania.

Ustalił (jako okoliczności bezsporne) m.in., że urządzenia linii energetycznej 15 kV zostały wybudowane na działce nr 242/1 w roku 1958. Na działkach nr 242/1 i 287/1 urządzenia linii 0,4 kV wybudowane zostały w roku 1961. Na działce nr 2 linia napowietrzna 0,4 kV została wybudowana w 1967 r. a na działce 89/1 - w roku 1980.

Na działce 242/1 znajduje się 5 słupów: 1 słup pojedynczy podtrzymujący linię niskiego napięcia 0,4 kV, 3 słupy aowe i 1 słup pojedynczy podtrzymujące linię średniego napięcia 15kV.

Na działce 287/1 jest 5 słupów - 1 (aowy), 3 słupy pojedyncze i 1 słup pojedynczy z odciążeniem podtrzymujące linię niskiego napięcia 0,4 kV.

Na działce nr 2 znajdują się 4 słupy pojedyncze i 1 słup podwójny podtrzymujące linię niskiego napięcia 0,4 kV.

Na działce 89/1 znajduje się 1 słup podwójny podtrzymujący linię niskiego napięcia 0,4 kV.

Oddalając wniosek, Sąd Rejonowy przyjął, że z uwagi na złą wiarę wnioskodawcy może być mowa jedynie o 30 - letnim terminie do stwierdzenia zasiedzenia służebności o treści odpowiadającej służebności przesylu. Uznał zarazem, że wnioskodawca nie wykazał faktu przeniesienia spornych urządzeń przesylowych przez swoich poprzedników prawnych, poprzestając na

formalnym wykazaniu swoich przekształceń podmiotowych oraz ogólnikowym wykazaniu przekazywania majątku w wyniku tych przekształceń. Zwrócił też uwagę, że niedopuszczalne jest zaliczanie przez następcę prawnego przedsiębiorstwa państwowego posiadania wykonywanego przez to przedsiębiorstwo przed dniem 1 lutego 1989 r. Wskazał ponadto „marginalnie”, że instytucja służebności przesyłu w kodeksie cywilnym znalazła się dopiero począwszy od 3 sierpnia 2008 roku, nie mogło zatem dojść do zasiedzenia ograniczonego prawa rzeczowego, które nie istniało, byłoby to bowiem stosowaniem prawa wstecz.

Postanowieniem z dnia 2 marca 2017 r. Sąd Okręgowy we W. uchylił postanowienie Sądu Rejonowego i przekazał sprawę do ponownego rozpoznania Sadowi Rejonowemu w R.

Wskazał na rażącą wadliwość uzasadnienia Sądu pierwszej instancji wyrażającą się brakiem ustalenia, kto wniósł urządzenia przesyłowe i kto korzystał z przedmiotowych nieruchomości, brakiem ustaleń co do poprzedników prawnych wnioskodawcy i podstaw prawnych tego następstwa, niewyjaśnieniem przyczyn, dla których wnioski o stwierdzenie zasiedzenia służebności na rzecz Skarbu Państwa został - także w odniesieniu do urządzeń posadowionych w latach 1958, 1961 i 1967 r. - oddalony mimo możliwości przyjęcia upływu terminu zasiedzenia przed dniem 1 lutego 1989 r. Uznając, że w okresie obowiązywania art. 128 k.c. przedsiębiorstwo państwowe nie mogło być posiadaczem służebności, Sąd Rejonowy pominął, iż dopuszczalne jest doliczenie posiadania przez Skarb Państwa pod warunkiem udowodnienia jego przeniesienia i w ogóle nie uwzględnił w ramach podstawy faktycznej przedstawionej przez wnioskodawcę decyzji wydanej na podstawie art. 2 ust. 3 ustawy z dnia 29 września 1990 r. o zmianie ustawy o gospodarce nieruchomościami i wywłaszczaniu nieruchomości (Dz. U. Nr 79, poz. 464 ze zm.). Sąd ten przyjął ponadto - wbrew utrwalonej linii orzeczniczej Sądu Najwyższego - że nie jest dopuszczalne zasiedzenie służebności gruntowej o treści odpowiadającej służebności przesyłu i trudno oprzeć się wrażeniu, iż był to zasadniczy i jedyny powód wydanego rozstrzygnięcia, choć przypisano mu marginalny charakter.

Wszystkie te braki, a zwłaszcza brak niezbędnych dla rozstrzygnięcia ustaleń faktycznych (posiadanie z uwzględnieniem możliwości jego doliczenia oraz upływ czasu), skutkowało - w ocenie Sądu Okręgowego - nierozpoznanie istoty sprawy.

Uczestnicy w zażaleniu zarzucili zaskarżonemu postanowieniu naruszenie art. 386 § 1, 4 i 6 k.p.c. oraz art. 178 pkt 1 Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

W orzecznictwie Sądu Najwyższego jednolicie przyjmuje się, że zażalenie przewidziane w art. 394¹ § 1¹ k.p.c. ma na celu jedynie skontrolowanie przez Sąd Najwyższy, czy orzeczenie kasatoryjne sądu drugiej instancji, przekazujące sprawę do ponownego rozpoznania sądowi pierwszej instancji, zostało prawidłowo oparte na jednej z przesłanek przewidzianych w art. 386 § 2 lub 4 k.p.c., a więc, czy powołana przez sąd drugiej instancji przyczyna uchylenia odpowiada wskazanej w uzasadnieniu podstawie ustawowej i czy rzeczywiście wystąpiła w sprawie. Dokonywana ocena powinna mieć zatem charakter formalny i skupiać się wyłącznie na ustanowionych w powyższych przepisach przesłankach uchylenia orzeczenia sądu pierwszej instancji i nie może wkraczać nie tylko w ocenę merytorycznego stanowiska sądu drugiej instancji w kwestii materialnoprawnych podstaw rozstrzygnięcia, lecz także w ocenę prawidłowości zastosowania przez ten sąd innych przepisów prawa procesowego, nie związanych bezpośrednio ze wskazaną przyczyną uchylenia wyroku sądu pierwszej instancji (por. np. postanowienia z dnia 7 listopada 2012 r. IV CZ 147/12, OSNC 2013, nr 3, poz. 41, z dnia 25 czerwca 2015 r., V CZ 6/16, z dnia 29 października 2015 r., I CZ 92/15 i z dnia 7 kwietnia 2016 r. II CZ 6/15, nie publ.).

Sąd Apelacyjny, uchylając zaskarżony wyrok, powołał się na nierozpoznanie istoty sprawy przez Sąd pierwszej instancji (art. 386 § 4 k.p.c.).

Sąd Najwyższy wskazywał wielokrotnie, że nierozpoznanie istoty sprawy, w rozumieniu art. 386 § 4 k.p.c., jest wadliwością rozstrzygnięcia polegającą na wydaniu przez sąd pierwszej instancji orzeczenia, które nie odnosi się do tego, co było przedmiotem sprawy, bądź zaniechaniu zbadania przez ten sąd materialnej podstawy żądania albo merytorycznych zarzutów stron z powodu bezpodstawnego

przyjęcia, że istnieje przesłanka materialnoprawna lub procesowa unicestwiająca roszczenie (por. postanowienia z dnia 23 września 1998 r. II CKN 897/97, OSNC 1999/1/22, z dnia 12 lutego 2002 r. I CKN 486/00, OSP 2003/3/36, z dnia 19 czerwca 2013 r., I CSK 156/13, nie publ.; z dnia 25 czerwca 2015 r., V CZ 35/15, nie publ. i z dnia 7 kwietnia 2016 r. II CZ 6/16, nie publ.). Nierozpoznanie istoty sprawy zachodzi także w przypadku dokonania przez sąd pierwszej instancji oceny prawnej żądania bez ustalenia podstawy faktycznej, co wymagałoby poczynienia kluczowych ustaleń po raz pierwszy w instancji odwoławczej; w takiej sytuacji uzasadnione jest uchylenie orzeczenia ze względu na respektowanie uprawnień stron wynikających z zasady dwuinstancyjności postępowania sądowego (por. postanowienia Sądu Najwyższego z dnia 5 grudnia 2012 r., I CZ 168/12, OSNC 2013, nr 5, poz. 68, z dnia 23 września 2016 r., II CZ 73/16, nie publ., z dnia 24 stycznia 2017 r., V CZ 92/16, nie publ., z dnia 22 lutego 2017 r., IV CZ 112/16, IV CZ 113/16 i IV CZ 114/16, nie publ. oraz z dnia 14 czerwca 2017 r., IV CZ 18/17 i IV CZ 25/17, nie publ.). Taka właśnie sytuacja zaistniała w niniejszej sprawie, ponieważ Sąd Rejonowy ograniczył się do ustalenia, w jakich latach zostały wybudowane urządzenia wchodzące w skład linii napowietrznej średniego napięcia posadowione na działkach i czyją własność stanowią aktualnie działki. W oparciu o tak ujętą podstawę faktyczną rozstrzygnięcia ocenił, że wniosek o stwierdzenie zasiedzenia jest bezzasadny. Jest to równoznaczne z zaniechaniem ustalenia podstawy faktycznej rozstrzygnięcia w zakresie istotnym w sprawie o zasiedzenie służebności gruntowej o treści odpowiadającej służebności przesyłu.

Z tych względów, na podstawie art. 394¹ § 3 w związku z art. 398¹⁴ k.p.c. Sąd Najwyższy oddalił zażalenie, pozostawiając rozstrzygnięcie o kosztach postępowania zażaleniowego w orzeczeniu kończącym postępowanie w sprawie (art. 108 § 1 w związku z art. 394¹ § 3 w związku z art. 398²¹ i art. 391 § 1 k.p.c.).

jw

kc